

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи
та молодіжної політики
Маріупольського державного університету

Юлія ДЕМИДОВА

« 05 » березня 2026 р.

ВИСНОВОК

Маріупольського державного університету
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації
КАЛІНІНА ВЛАДИСЛАВА ВАЛЕРІЙОВИЧА
на тему «Транснаціоналізація трудових потоків в умовах глобалізації»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 29 Міжнародні відносини
за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини

Витяг

з протоколу №1
міжкафедрального семінару економіко-правового факультету
Маріупольського державного університету
від 26 лютого 2026 року

Присутні:

Головуючий на засіданні – в.о. завідувача кафедри економіки та міжнародних економічних відносин, к.н.держ.упр., доцент Наталя БАЛАБАНОВА,

директор навчально-наукового інституту управління, професор кафедри публічного управління та адміністрування, д.е.н., професор Денис ТАРАСЕНКО, завідувач кафедри маркетингу та туризму, д.е.н., професор Анжеліка БАЛАБАНИЦЬ, професор кафедри економіки та міжнародних економічних відносин, д.е.н., доцент Роман ТОЛПЕЖНИКОВ, професор кафедри економіки та міжнародних економічних відносин, д.е.н., доцент Володимир ПАНЧЕНКО, завідувач кафедри менеджменту та фінансів, к.е.н., доцент Марина ГОРБАШЕВСЬКА, завідувач кафедри економіки праці, к.е.н., доцент Світлана ЛАНСЬКА, завідувач кафедри раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища, к.е.н., доцент Христина МІТЮШКІНА, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин, к.е.н., доцент Ольга БЕЗЗУБЧЕНКО, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин, к.е.н., доцент Ганна ОМЕЛЬЧЕНКО, доцент кафедри економіки праці, к.е.н., доцент Клавдія ТАХТАРОВА, доцент кафедри менеджменту та фінансів, к.е.н., доцент Вікторія КОВЕРЗА, доцент кафедри менеджменту та фінансів, к.е.н., доцент Вікторія МАЦУКА, доцент кафедри маркетингу та туризму, к.е.н., доцент Інна АРАКЕЛОВА; доцент кафедри економіки праці, к.е.н. Ольга ЛЕЛЮК, здобувач вищої освіти ступеня «Доктор філософії» з галузі знань 029 Міжнародні відносини за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини Владислав КАЛІНІН, доцент кафедри економіки праці, к.е.н., доцент Валерія ПОДУНАЙ (секретар).

Запрошені:

Юлія ДЕМИДОВА – к.пед.н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики;

Алла НОВІКОВА – начальник відділу з питань запобігання та виявлення корупції Маріупольського державного університету;

Владислав ЧУВАРДИНСЬКИЙ – аспірант МДУ 2 року підготовки за спеціальністю 051 Економіка;

Олег ОСТРОПОЛЬСЬКИЙ – аспірант МДУ 3 року підготовки за спеціальністю 051 Економіка;

Дмитро ВОСКОБОЙНИК – аспірант МДУ 4 року підготовки за спеціальністю 051 Економіка.

Серед присутніх – 4 доктори наук (4 – з економічних наук), 12 кандидатів наук (в т.ч. 11 – з економічних наук, 1 – з державного управління).

Порядок денний

1. Публічна презентація дисертаційної роботи здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії кафедри економіки та міжнародних економічних відносин економіко-правового факультету Маріупольського державного університету Калініна Владислава Валерійовича на тему: «Транснаціоналізація трудових потоків в умовах глобалізації», на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини (науковий керівник к.е.н., доцент Беззубченко Ольга Анатоліївна).

До Вашої уваги на розгляд на публічній презентації пропонується дисертаційна робота Калініна Владислава Валерійовича на тему: «Транснаціоналізація трудових потоків в умовах глобалізації», представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 29 Міжнародні відносини зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини.

Тема дисертаційної роботи була затверджена рішенням Вченої ради від 02 листопада 2022 р. (протокол №3 від 2 листопада 2022 р.) з формулюванням «Транснаціоналізація трудових потоків в умовах глобалізації».

До кафедри представлені для розгляду: академічна довідка про виконання освітньо-наукової програми, висновок наукового керівника, копії наукових публікацій, рукопис дисертації, акти впровадження та інші матеріали.

ВИСТУПИЛИ:

Калінін Владислав Валерійович представив презентацію за основними положеннями дисертації на тему «Транснаціоналізація трудових потоків в умовах глобалізації», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 29 Міжнародні відносини зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини.

Шановний головуєчий!

Шановні учасники міжкафедрального семінару!

Дозвольте представити Вашій увазі доповідь за матеріалами дисертаційної роботи на тему «Транснаціоналізація трудових потоків в умовах глобалізації».

Сучасний етап глобального економічного розвитку характеризується масштабними перетвореннями трудових потоків в системі світового ринку праці, рушійною силою яких виступає транснаціоналізація як новітній трудовий феномен, що супроводжується формуванням транснаціональних трудових потоків.

Множинність трансформаційних проявів трудових потоків в економіці визначає важливість наукового опрацювання відповідної проблематики.

Дослідженню теоретико-методологічних аспектів глобалізації присвячено праці відомих зарубіжних і вітчизняних вчених-економістів І. Валлерстайна, Дж. Даннінга, Т. Левітта, Д. Лукьяненка, В. Омельченка, А. Філіпенка та інших.

Питання розвитку транснаціоналізації висвітлено в наукових працях Р. Вернона, Дж. Гелбрейта, П. Кругмана, О. Беззубченко, Л. Михайлишин, Т. Орехової, О. Рогача, О. Шниркова та інших вчених.

Проблематику глобалізації ринку праці і міжнародної трудової міграції досліджують Д. Бартон, Х. Кларк, П. Самуельсон, М. Горбашевська, Г. Дугінець, С. Ланська, Е. Лібанова, Л. Михайлова, В. Панченко тощо.

Разом з тим, багатомірна суб'єктно-об'єктна природа транснаціональних трудових потоків визначає важливість опрацювання відповідної проблематики, що обумовило визначення теми дисертації, формулювання мети і змістовну спрямованість дослідження.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до тематики науково-дослідної роботи Маріупольського державного університету за науковими темами кафедр економіки та міжнародних економічних відносин і економіки праці.

Метою дисертаційної роботи є удосконалення теоретичних та методологічних основ дослідження транснаціоналізації трудових потоків на етапі глобалізації і розробка комплексу рекомендацій науково-практичного спрямування щодо формування конструкту трудових потоків в умовах глобалізації ринку праці.

Для досягнення поставленої мети в роботі було вирішено комплекс відповідних задач теоретичного, аналітичного, науково-практичного спрямування.

Об'єктом дослідження є процес транснаціоналізації трудових потоків в умовах глобалізації.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади і наявний організаційний конструкт транснаціоналізації трудових потоків з урахуванням проявів глобалізації ринку праці.

Теоретичною та методологічною основою дисертаційної роботи виступають засадничі положення економічної науки, наукові праці провідних вчених з питань глобалізації, транснаціоналізації, трансформації світового ринку праці.

Методологічний базис дисертаційної роботи становлять комплекс наукових методів та спеціальний науковий інструментарій, зокрема діалектичний метод аналізу, метод теоретичного узагальнення, метод структурно-функціонального аналізу та інші.

Інформаційною основою дослідження виступають офіційні матеріали та аналітичні публікації міжнародних організацій, праці вітчизняних і зарубіжних вчених за тематикою дисертації, результати власних досліджень автора.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у поглибленні теоретичних засад дослідження транснаціоналізації трудових потоків простору та розробці організаційно-концептуальних положень щодо трудових потоків в умовах глобалізації економіки з урахуванням впливу глобальних трудових трансформацій.

Найбільш значущі результати дослідження, що характеризують його наукову новизну, полягають у наступному:

вперше:

висунуто та аналітично й емпірично підтверджено гіпотезу щодо транснаціональної конвергенції трудових потоків в умовах глобального масштабу внаслідок взаємодії територіального та виробничого чинників транснаціоналізації трудових потоків;

удосконалено:

системно-методологічні основи дослідження глобалізації ринку праці, а саме розроблено концептуальну схему формування транснаціонального конструкту трудових потоків в системі глобального ринку праці, яка спрямована на створення наднаціонального регуляторного контуру трудових потоків;

організаційно-концептуальні засади регулювання ринку праці на етапі глобалізації, а саме запропоновано концепт регулювання національних ринків праці в умовах глобалізації, який окреслює формат міжнародного співробітництва у сфері регулювання ринку праці у глобальному трудовому просторі;

отримали подальшого розвитку:

категоріальний апарат дослідження глобалізації і транснаціоналізації через надання авторського трактування понять глобалізація та транснаціональна компанія;

організаційно-економічне забезпечення регулювання внутрішньофірмових ринків праці корпоративних структур, а саме розроблено структурну схему трудоворесурсного забезпечення внутрішньокорпоративного ринку праці ТНК, яка спирається на розуміння транснаціоналізації як трудоворесурсного феномену.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні результати проведеного дослідження визначають практичну спрямованість транснаціонального конструктору трудоворесурсного забезпечення в умовах глобалізації.

Одержані результати використано на державному, регіональному, мікрорівні, а саме в діяльності Державного Центру зайнятості, Івано-Франківської обласної державної адміністрації та інших установ і організацій, що підтверджено відповідними довідками.

Окремі результати проведеного дослідження використовуються також у навчальному процесі Маріупольського державного університету.

Дисертація є результатом самостійної наукової роботи автора. Наукові положення, висновки і рекомендації, що виносяться на захист, отримані дисертантом особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використано тільки ті ідеї і положення, які є результатом авторських досліджень.

Основні результати роботи отримали апробацію на 15 міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях.

За темою дисертації опубліковано 25 наукових робіт, у тому числі 8 статей у наукових фахових виданнях України, з них 1 стаття у виданні категорії А, 2 статті у науковому періодичному виданні інших держав.

Дозвольте перейти до викладення основних результатів дослідження.

Найважливішою характеристикою сучасного етапу світогосподарського розвитку є формування системних проявів взаємозв'язку і взаємозалежності на глобальному рівні. Багатовимірні трансформації планетарного характеру, відкриваючи безпрецедентні можливості економічної співпраці, одночасно породжують комплекс загроз та ризиків, до яких, зокрема, належать виклики трудоворесурсного характеру.

Особливу роль у розвитку глобалізації відіграють процеси транснаціоналізації економічної діяльності, обумовлюючи дивергентно-конвергентний аспект взаємодії у національному та інтернаціональному вимірі, що призводить до трансформації міжнародного поділу праці.

Загалом глобалізація через комплекс змін транснаціонального і трансрегіонального характеру зумовлює просторові перетворення економічних зв'язків світу, а також міжсуб'єктних відносин, які формують міжконтинентальні, міжрегіональні, міжкраїнові структури взаємодій.

На основі проведеного дослідження глобалізацію трактовано як поширення у планетарному масштабі процесів якісного перетворення міжнародної економічної взаємодії, які через комплекс змін транснаціонального характеру сприяють трансформації міжнародного поділу праці та становленню єдиного глобального трудоворесурсного простору (Слайд 1).

Відповідно, транснаціоналізація виступає провідною рушійною силою глобальних трансформацій технологічного, економічного, соціального характеру, а розуміння транснаціональних компаній як суб'єктів глобальної економіки, стратегія міжнародного розвитку яких спрямована на максимізацію переваг діяльності на ринках країн присутності (Слайд 1), дозволило зробити висновок щодо становлення конвергентної світової економічної системи у глобальному масштабі і визначального характеру трудоворесурсної складової транснаціоналізації економічної діяльності.

На основі проведеного дослідження висловлено гіпотезу щодо транснаціональної конвергенції трудоворесурсного забезпечення у глобальному масштабі.

Обґрунтовано, що розвиток транснаціоналізації як особливої форми міжнародної економічної діяльності детермінується характеристиками глобального трудоворесурсного простору через формування транснаціональних трудоворесурсних потоків, основу яких складає міжнародна трудова міграція.

В даному контексті транснаціональні трудові ресурсні потоки виступають не лише як соціально-економічне явище, а й як ключовий механізм глобального економічного розвитку. При цьому до територіального аспекта міжнародних трудові ресурсних переміщень додається віртуальний, як прояв цифровізації ринку праці у глобальному масштабі.

Зроблено висновок, що феномен транснаціоналізації трудові ресурсних потоків відображає системний характер явища транснаціоналізації трудові ресурсного забезпечення, втілюючи детермінуючий вплив глобальних ланцюгів створення вартості на світовий ринок праці і визначаючи формат вирішення питань трудові ресурсного забезпечення на всіх рівнях глобальної економічної системи, що теоретично підтверджує сформульовану гіпотезу щодо транснаціональної конвергенції трудові ресурсного забезпечення у глобальному масштабі.

Таким чином, транснаціоналізація трудові ресурсних потоків є закономірним системним проявом глобалізації, що характеризується взаємодією територіального і виробничого чинників в процесі трудові ресурсного забезпечення національних економік і суб'єктів міжнародної економічної діяльності.

З метою ідентифікації передумов формування транснаціональних потоків робочої сили проаналізовано тенденції розвитку світового ринку праці в контексті визначення чинників перерозподілу людських ресурсів у глобальному вимірі.

Встановлено, що за наявних демографічних проблем, перш за все, стрімкого старіння населення (Слайд 2, таблиця), питання трудові ресурсного забезпечення перетворюється на основну передумову економічного зростання, що при нерівності світового трудові ресурсного ландшафту (Слайд 2, рисунок 1) активізує процеси трудові ресурсного заміщення у глобальному масштабі.

На фоні асиметричності процесів трудові ресурсного забезпечення у світі (Слайд 2, рисунок 2) спостерігається формування об'єктивних передумов перерозподілу робочої сили у глобальному масштабі, як наслідок – відбувається посилення трудові ресурсного характеру міжнародних міграційних потоків (Слайд 3).

При цьому ситуація на світовому ринку праці, як загалом, так і у регіональному розрізі, демонструє неоднорідні тенденції в частині зайнятості населення, економічної активності, безробіття, трудові доходів, явища NEET (молодь, яка не працює і не навчається), бідності тощо (Слайд 4), що визначає особливості процесу розподілу і перерозподілу робочої сили у глобальному масштабі. Фактично мова йде про утворення глобального контуру трудові ресурсного забезпечення, в рамках якого міжнародний ринок праці виступає простором транскордонного переміщення робочої сили відповідно до запитів національних ринків праці.

В ситуації глобального трудові ресурсного дефіциту і обмеженості можливостей регулювання ринку праці на глобальному рівні, транснаціональні корпорації та пов'язані з ними структури фактично беруть на себе вирішення завдання трудові ресурсного забезпечення світової економіки, утворюючи внутрішньокорпоративну мережу міжнародного переливу робочої сили, що призводить до кардинальних змін в системі трудові ресурсного забезпечення на всіх рівнях.

На сьогодні майже 80 тисяч ТНК забезпечують роботою близько 75 мільйонів осіб по всьому світу, обумовлюючи становлення явища транснаціоналізації трудові ресурсних потоків. При цьому станом на 2024 рік лише ТОП-10 роботодавців світу забезпечували більше 1,5 мільйонів робочих місць за версією Forbes, та більше 9 мільйонів робочих місць за версією Fortune (Слайд 5, таблиця).

Загалом кількість зайнятих в рамках ТНК протягом останніх тридцяти років демонструє впевнену позитивну динаміку (Слайд 5, рисунок 1), становивши у 2024 році, за нашими розрахунками, – 26,1 мільйонів осіб. Сумарно у компаніях зі списку Fortune Global 500 – 2024 було зайнято 70,1 мільйонів осіб. Зважаючи на міжнародний характер діяльності ТНК, фактично в світі спостерігається становлення явища транснаціоналізації трудові ресурсного забезпечення, а транснаціональні трудові ресурсні потоки відіграють сполучну роль між усіма елементами глобальної системи продукування результату, виступаючи ключовим інструментом стабілізації кваліфікаційної, вікової та галузевої

структури міжнародного і регіональних ринків праці, компенсуючи дефіцит робочої сили та збільшуючи її мобільність в системі глобального ринку праці.

Враховуючи вищевикладене, зроблено висновок, що територіальний та виробничий чинники транснаціоналізації, накладаючись один на одного, утворюють транснаціональний контур трудоворесурсного забезпечення, що аналітично підтверджує гіпотезу щодо транснаціональної конвергенції трудоворесурсного забезпечення у глобальному масштабі.

При цьому домінуючу роль серед новітніх тенденцій транснаціоналізації трудоворесурсного забезпечення відіграє ІТ-сектор (у 2024 році сумарний обсяг ринку інформаційних технологій досяг 5 трильйонів доларів США), що призводить до суттєвих структурних зрушень в системі світового ринку праці, зокрема до посилення віртуалізації трудових відносин та поширення нових форм зайнятості.

Характерно, що у сумарній величині прямих іноземних інвестицій в нові цифрові проекти, яка зростає впродовж 2020-2024 років майже втричі (до 360 мільярдів доларів США) (Слайд 5, рисунок 2), 70% припадало на розвинуті країни.

Ключову роль у даному процесі відіграють цифрові ТНК (Слайд 6, таблиця), активізація діяльності яких обумовлена, перш за все, суттєвим зростанням ринкової вартості даних (Слайд 6, рисунок 1).

Цифрові ТНК демонструють впевнену динаміку зростання (Слайд 6, рисунок 2), розвиваючись значно швидше за традиційні транснаціональні корпорації і спричиняючи формування людиноцентричних цифрових екосистем, що продукує відповідні вимоги до якісних характеристик робочої сили: за наявними оцінками, майже 26 мільйонів працівників у світі вже в найближчому майбутньому потребуватимуть перенавчання.

При цьому в умовах цифровізації поширення набуває така форма трудових відносин, як фріланс: розмір глобального ринку фрілансу станом на кінець 2023 р. склав 455 мільярдів доларів США, демонструючи протягом останніх років стабільне зростання на рівні більше, ніж 17 % щороку. Згідно наявних прогнозів, загальний розмір ринку фрілансу у 2026 році сягне величини 653 мільярди доларів США (Слайд 7, рисунок 1). Характерно, що Україна виступає вагомим учасником глобального ринку праці у фріланс-сегменті, займаючи 6 позицію в світі і 1 позицію в Європі за обсягом затребуваності фрілансерів (Слайд 7, рисунок 2).

В умовах звуження демографічного базису функціонування міжнародного ринку праці, глобалізації та цифровізації світової економіки актуалізується така форма трудової міграції, як інтелектуальна міграція. В рамках загального процесу трудоворесурсних переміщень виокремлюються потоки кваліфікованої і висококваліфікованої робочої сили. Особлива увага приділяється залученню талантів (Слайд 7, Таблиця).

Важливо відзначити, що в рамках транснаціонального контуру трудоворесурсного забезпечення відбувається перехід від трудоворесурсних відносин між країнами у форматі brain drain – brain gain (відтік мізків – приплив мізків) до формату brain sharing (обмін мізками).

Таким чином, глобалізація обумовлює виникнення комплексу новітніх явищ розвитку світового ринку праці, узагальнюючим проявом яких виступає транснаціоналізація трудоворесурсного забезпечення.

Вищевикладене зумовило необхідність розробки концепту трудоворесурсного забезпечення, який би враховував наднаціональний характер міжнародного ринку праці і діяльності транснаціональних господарюючих структур, з одного боку, і інтереси країн діяльності ТНК – з іншого (Слайд 8). Даний концепт окреслює напрями міжнародного співробітництва у сфері регулювання ринку праці у глобальному трудоворесурсному просторі при визначальній ролі держав у взаємодії національних економік і ТНК.

Взаємодія національних ринків праці на міжкраїновому рівні супроводжується декомпозицією трудоворесурсного простору і формуванням транснаціонального конструкту трудоворесурсного забезпечення, який в своїй основі зумовлює гармонізацію напрямів державного регулювання та економічної політики ТНК. Це є тим більш важливим, що, як було встановлено в аналітичному розділі, територіальний та виробничий чинники

транснаціоналізації, взаємодіючи один з одним, утворюють транснаціональний контур трудових ресурсів.

Розроблено концептуальну схему транснаціонального конструкту трудових ресурсів в системі глобального ринку праці (Слайд 9), яка окреслюючи інституційну та економічну рамку транснаціоналізації трудових ресурсів простору, враховує особливості транснаціоналізації трудових ресурсів потоків на глобальному, регіональному, макро-, мікрорівні.

Реалізація даного конструкту створює підґрунтя взаємовигідного перерозподілу трудових ресурсів у глобальному масштабі, вирівнювання рівнів соціально-економічного розвитку країн, уніфікації умов використання робочої сили в системі світового ринку праці, скорочення бідності тощо.

Для більш розгорнутої аргументації і акцентуації практичних дій на найбільш дієвих напрямках трудових ресурсів забезпечення проаналізовано взаємозв'язок параметрів функціонування глобального ринку праці з використанням регіонально-агрегованої статистичної вибірки (Слайд 10), що емпірично підтвердило гіпотезу щодо транснаціональної конвергенції трудових ресурсів забезпечення у глобальному масштабі. Зроблено висновок, що глобалізація та транснаціоналізація ринків праці формують простір, у межах якого міжрегіональні відмінності за окремими параметрами трудових ресурсів забезпечення істотно скорочуються (Слайд 11), а процеси конвергенції проявляються селективно та з різною інтенсивністю залежно від структурних та інституційних характеристик відповідних сегментів ринку праці (Слайд 12).

Враховуючи масштаб діяльності ТНК, які не лише впливають на національну економіку країн базування і діяльності корпорацій, а й формують нові стандарти у сфері регулювання внутрішньокорпоративного ринку праці, обґрунтовано, що призупинення міграційних втрат має передбачати, по-перше, впровадження дієвої політики регулювання внутрішньокорпоративного ринку праці ТНК як складової транснаціонального конструкту трудових ресурсів забезпечення; по-друге, створення нових робочих місць як засобу зростання життєвого рівня населення.

З використанням даного висновку розроблено структурну схему трудових ресурсів забезпечення внутрішньокорпоративного ринку праці ТНК (Слайд 13), яка відповідає спрямованості конструкту трудових ресурсів забезпечення з метою пошуку консенсусу між транснаціональними структурами і державами.

Таким чином, на захист виноситься:

- 1) гіпотеза щодо транснаціональної конвергенції трудових ресурсів забезпечення у глобальному масштабі;
- 2) концепт регулювання національних ринків праці в умовах глобалізації;
- 3) концептуальна схема транснаціонального конструкту трудових ресурсів забезпечення в системі глобального ринку праці;
- 4) структурна схема трудових ресурсів забезпечення внутрішньокорпоративного ринку праці ТНК;
- 5) авторські визначення понять «глобалізація» і «транснаціональна компанія».

Доповідь закінчена. Дякую за увагу!

Після закінчення презентації здобувача Калініна Владислава Валерійовича присутніми фахівцями були поставлені наступні питання:

Доктор економічних наук, професор Анжеліка БАЛАБАНИЦЬ:

В доповіді Ви звернули увагу на таке явище, як молодь, яка не працює і не навчається (Слайд 4, рисунок б). З точки зору формування трудового потенціалу, це вкрай негативне явище для будь-якої країни. Наскільки дане явище є розповсюдженим в системі сучасного світового ринку праці, і до яких наслідків воно призводить?

Владислав КАЛІНІН: Дійсно, явище *NEET (not in education, employment or training)* має вкрай негативні наслідки, деструктивно позначається, перш за все, на перспективах

економічного зростання країн, об'єднань, господарюючих структур. Великою мірою зниження рівня економічної активності в світі обумовлено саме вагомою часткою молоді, яка не працює і не навчається. Даний показник на сьогодні перевищує 20% загальної кількості молоді в світі, причому дана тенденція є характерною для усіх груп країн. Результати проведеного дослідження вказують на його глобальний характер. Загалом явище *NEET* потребує окремого дослідження, зважаючи на його потенційну небезпеку на фоні зростання кризи продуктивності.

Доктор економічних наук, доцент Роман ТОЛПЕЖНИКОВ:

У мене два питання. Перше питання щодо цифрового сегменту транснаціоналізації ринку праці. Дуже часто можна почути, що в ІТ-секторі важливими є навички, а не освіта. Чи погоджуєтесь Ви з цією думкою, і які освітні тенденції спостерігаються на сьогодні в ІТ-секторі? І друге питання – чи досліджували Ви, як впливає еволюція штучного інтелекту на зайнятість у цифрових ТНК?

Владислав КАЛІНІН: *Щодо першого питання.* Дійсно, існує думка щодо другорядності освіти в ІТ-секторі у порівнянні з досвідом. Однак загальносвітові тенденції свідчать про протилежне – спостерігається поступове зниження частки фахівців з базовими або прикладними цифровими навичками при одночасному зростанні частки працівників з вищою освітою, що свідчить про зростання попиту на складні компетенції. Так, в Європейському Союзі за останні 5 років кількість ІТ-фахівців з вищою освітою зросла на 38%, тоді як чисельність працівників з базовими та середніми цифровими навичками лише на 17%.

Щодо другого питання. На початку використання штучного інтелекту цифрові корпорації (*Meta, Amazon, Microsoft, Google* та інші) масово вивільняли співробітників, найбільше – у 2023 році (більше 260 тисяч працівників). Однак вже у 2024 році сумарний обсяг ринку інформаційних технологій зріс майже на 7% у порівнянні з попереднім роком і досяг 5 трильйонів доларів США, що змінило тенденцію через додаткову потребу залучення працівників з необхідними компетентностями.

Кандидат економічних наук, доцент Христина МІТЮШКІНА:

Основою формування транснаціональних трудових потоків виступає міжнародна трудова міграція (Слайд 3). Як Ви оцінюєте перспективи розвитку даного явища, і які чинники впливають на формування транснаціонального людського капіталу?

Владислав КАЛІНІН: В умовах глобалізації перспективи професійної самореалізації більше не детермінуються географічними кордонами. Відповідно, в умовах глобального трудових дефіциту масштаби міграційних переміщень, основу яких становить міжнародна трудова міграція, будуть лише зростати, причому не лише у фізичній формі, а й у віртуальній, що підтверджено результатами проведеного дослідження.

Щодо транснаціонального людського капіталу, його формування відбувається в процесі структуризації трудових простору відповідно до мережі міжнародного виробничого, інноваційного та інвестиційного співробітництва, і супроводжується підвищенням якісних характеристик працівників.

Кандидат економічних наук, доцент Вікторія МАЦУКА:

Питання до Слайду 6. Ви зазначаєте, що домінуючу роль серед новітніх тенденцій транснаціоналізації трудових ресурсного забезпечення відіграє ІТ-сектор. Яким є механізм даного впливу, і чи залежить ступінь його прояву від рівня економічного розвитку країн?

Владислав КАЛІНІН: Перш за все слід зазначити, що транснаціоналізація виступає драйвером застосування цифрових інструментів міжнародної економічної діяльності в різних секторах. Наслідками даного процесу є розвиток сфери цифрових послуг, віртуалізація зайнятості, становлення цифрових ТНК. Саме діяльність цифрових ТНК призводить до змін у традиційних бізнес-моделях через інтеграцію цифрових технологій у всі сфери економічної діяльності (мобільні веб-сервіси, хмарні технології, розумні пристрої

та інше), що сприяє виникненню нових форм зайнятості, збільшенню кількості високоінтелектуальних працівників, зміні параметрів світового трудових ресурсного простору в бік домінування потоків кваліфікованої і висококваліфікованої робочої сили. Це стало можливим завдяки розвитку ІТ-сектору.

Щодо рівня економічного розвитку країн, у 2023 р. користувачами Інтернету були 5,4 мільярди осіб, хоча нерівність у даній сфері залишається значною: чим вищим є рівень доходу в країні, тим більшими є показники користування Інтернетом.

Кандидат економічних наук, доцент Ганна ОМЕЛЬЧЕНКО:

Питання до Слайду 5. Як можна бачити за результатами дослідження, кількість зайнятих у транснаціональних корпораціях впевнено зростає: за останні 30 років – майже в п'ять разів у 100 найбільших корпораціях світу. Що сприяє такому швидкому розвитку транснаціоналізації ринку праці?

Владислав КАЛІНІН: Швидке зростання чисельності працівників ТНК відбувається через накладання один на одного виробничого і територіального чинників транснаціоналізації – закордонні філії ТНК перетворюються на органічну частину економік приймаючих країн. Транснаціональні корпорації не просто використовують національні кадри, вони створюють робочі місця і сприяють підвищенню якості людських ресурсів приймаючих країн, що спричиняє позитивне ставлення країн до присутності структурних підрозділів ТНК. Як результат – зростання масштабів діяльності корпорації і чисельності зайнятих в них.

Після відповідей на запитання виступили:

Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин економіко-правового факультету Маріупольського державного університету **Ольга БЕЗЗУБЧЕНКО.**

Здобувачем Калініним Владиславом Валерійовичем повністю виконано індивідуальний навчальний план відповідно до освітньо-наукової програми аспірантури Маріупольського державного університету (далі – МДУ, Університет) за дисциплінами ОНП, що повністю відповідає Національній рамці кваліфікацій та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 (зі змінами),

Калініним В.В. здобуто глибинні знання зі спеціальності (48 кредитів ЄКТС): пройдено цикли теоретичної та науково-дослідної підготовки (теоретичне навчання протягом двох років (2022-2024 рр., 1-3 семестри) та науково-дослідна практика (квітень 2024 року, 4 семестр), набуто практичних навичок щодо здатності до оволодіння та розвитку методології наукової, педагогічної та міжнародної економічної діяльності; набуто універсальні навички дослідника щодо пошуку, систематизації та синтезу наукової економічної інформації з різних джерел; сформовано системний науковий світогляд, що сприяє прояву креативності, продукуванню та прийняттю обґрунтованих рішень; здобуто досвід щодо застосування методології наукової й освітньої діяльності, а також сформовано вміння швидко адаптуватись до змін і творчо застосовувати новітні інформаційно-комунікаційні технології в наукових дослідженнях, проявляти гнучкість мислення, демонструвати культуру наукового усного і письмового мовлення державною та іноземними мовами при оформленні наукових та академічних текстів, демонстрації результатів наукових досліджень у ході дискусій і наукової полеміки, працювати в команді дослідників, виявляти ініціативу, брати на себе відповідальність, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, дотримуючись принципів академічної доброчесності та наукової етики, а також здійснювати критичний аналіз світоглядних і методологічних проблем, у тому числі міждисциплінарного характеру; сформовано навички щодо вирішення сучасних

наукових і практичних проблемних питань розвитку національних економік і міжнародних економічних відносин у контексті глобальних трансформацій; здобуто досвід аналізу результатів наукової діяльності.

Калінін В.В. проявив себе цілеспрямованим науковцем, своєчасно виконував всі розділи індивідуального навчального плану, відвідував лекції та семінарські заняття, які проводили науково-педагогічні працівники кафедри.

Здобувач Калінін В.В. оволодів загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного світогляду (3 кредити ЄКТС).

Під час виконання освітньо-наукової програми здобувач Калінін В.В. набув універсальних навичок дослідника (3 кредити ЄКТС), зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проєктами та складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності.

Здобувач Калінін В.В. здобув мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності (6 кредитів ЄКТС).

Здобувачем Калініним В.В. здобуто необхідні теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності. Калінін В.В. оволодів методологією наукової діяльності (4 кредити ЄКТС), а також провів власне наукове дослідження, результати якого мають новизну, теоретичне та практичне значення.

Виконання індивідуального плану наукової роботи.

Індивідуальний план наукової роботи здобувача Калініна В.В. був затверджений рішенням вченої ради Університету 02 листопада 2022 року (протокол №3). Науковий керівник: Беззубченко Ольга Анатоліївна, к.е.н., доцент. Термін виконання роботи: 2022-2026 роки.

Здобувач Калінін В.В. виконував всі розділи індивідуального плану наукової роботи у встановлені терміни. Своєчасність та повнота виконання індивідуального плану аспіранта підтверджена результатами піврічної проміжної, підсумкової (річної) та заключної атестації. Відповідально ставився до поставлених завдань. Зокрема, своєчасно і в повному обсязі провів усі види досліджень із застосуванням сучасних методів, а саме метод теоретичного узагальнення – для аналізу методологічних основ закономірностей формування і розвитку глобалізації, метод структурно-функціонального аналізу – для дослідження розвитку транснаціоналізації як трудоворесурсного феномену, метод системного аналізу – для ідентифікації системологічних передумов формування транснаціональних трудоворесурсних потоків в умовах глобалізації; метод статистичного аналізу – для аналізу транснаціональних трансформацій трудоворесурсного забезпечення в системі світового ринку праці, метод економіко-математичного моделювання – для здійснення емпіричного аналізу параметрів трудоворесурсного забезпечення в умовах глобалізації ринку праці та ін.

Актуальність дисертації. За результатами проведеного аналізу наукової літератури в обсязі 250 джерел, здобувачем Калініним В.В. спільно із науковим керівником визначено актуальність теми, яка полягає в тому, що сучасний етап глобального економічного розвитку характеризується масштабними перетвореннями трудоворесурсного забезпечення в системі світового ринку праці, рушійною силою яких виступає транснаціоналізація як новітній трудоворесурсний феномен. Формування транснаціональних трудоворесурсних потоків є проявом глобалізації ринку праці, безпосередньо пов'язаним з інтернаціоналізацією світогосподарських зв'язків, трансформацією системи світового поділу праці. Множинність трансформаційних проявів трудоворесурсного забезпечення на різних рівнях світової економіки визначає важливість наукового опрацювання відповідної проблематики. Багатомірна суб'єктно-об'єктна природа транснаціональних трудоворесурсних потоків

визначає важливість опрацювання проблематики регулювання ринку праці на етапі глобалізації. На основі визначеної актуальності було сформульовано мету, завдання та методи дослідження.

Метою роботи є удосконалення теоретичних та методологічних основ дослідження транснаціоналізації трудових потоків на етапі глобалізації і розробка комплексу рекомендацій науково-практичного спрямування щодо формування конструкту трудового забезпечення в умовах глобалізації ринку праці. Для реалізації зазначеної мети в дисертації було вирішено комплекс відповідних задач:

- узагальнено методологічні основи закономірностей формування і розвитку глобалізації;
- досліджено теоретичні засади розвитку транснаціоналізації як трудового феномену;
- визначено системологічні передумови формування транснаціональних трудових потоків в умовах глобалізації;
- досліджено глобальні передумови формування транснаціональних трудових потоків;
- здійснено аналіз транснаціональних трансформацій трудового забезпечення в системі світового ринку праці;
- ідентифіковано новітні тенденції транснаціоналізації трудового забезпечення на етапі глобалізації;
- запропоновано формат транснаціонального конструкту трудового забезпечення в системі глобального ринку праці;
- здійснено емпіричний аналіз параметрів трудового забезпечення в умовах глобалізації ринку праці;
- розроблено пропозиції щодо удосконалення регулювання міжнародного ринку праці в контексті транснаціоналізації трудових потоків.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Здобувач Калінін В.В. був виконавцем науково-дослідних робіт кафедри міжнародних економічних відносин «Економічна безпека країн Європи в умовах сучасних глобальних трансформацій» (номер державної реєстрації 0124U001500), в рамках якої досліджено глобальні передумови формування транснаціональних трудових потоків та ідентифіковано новітні тенденції транснаціоналізації трудового забезпечення на етапі глобалізації, а також кафедри економіки праці «Світовий ринок праці в умовах глобальних трансформацій економічного розвитку» (номер державної реєстрації 0122U201429), в рамках якої здійснено аналіз транснаціональних трансформацій трудового забезпечення в системі світового ринку праці. З використанням отриманих результатів запропоновано нове вирішення важливої наукової задачі удосконалення теоретико-методологічних засад дослідження транснаціоналізації трудових потоків та формування організаційно-концептуального конструкту трудового забезпечення на різних рівнях глобальної економічної системи.

Наукові положення, розроблені особисто здобувачем, та їх новизна.

Здобувачем Калініним В.В.

вперше:

висунуто та аналітично й емпірично підтверджено *гіпотезу щодо транснаціональної конвергенції трудового забезпечення у глобальному масштабі* внаслідок взаємодії територіального та виробничого чинників транснаціоналізації трудових потоків як прояву утворення транснаціонального контуру трудового забезпечення;

удосконалено:

системно-методологічні основи дослідження глобалізації ринку праці, а саме розроблено *концептуальну схему формування транснаціонального конструкту трудового забезпечення в системі глобального ринку праці*, яка окреслюючи інституційну та економічну рамку транснаціоналізації трудового простору, з урахуванням відповідних проявів (концентрація інтернаціональних контингентів робочої

сили на підприємствах ТНК, диверсифікація міграційних процесів, формування глобалізованих стандартів якості робочої сили, інституціоналізація глобального трудоворесурсного простору), ідентифікує особливості транснаціоналізації трудоворесурсних потоків (на глобальному, регіональному, макро-, мікрорівні), і спрямована на створення наднаціонального регуляторного контуру трудоворесурсного забезпечення у глобальному масштабі;

організаційно-концептуальні засади регулювання ринку праці на етапі глобалізації, а саме на основі ідентифікації глобальних трудоворесурсних трансформацій (вплив глобалізації на національні ринки праці, систематизація відповідних трансформаційних проявів останніх), комплексу аспектів становлення глобального ринку праці (основні проблеми трудоворесурсного забезпечення на етапі глобалізації, новітні виклики глобального ринку праці, напрями адаптивного регулювання національних ринків праці в умовах глобалізації), виділення цілей, інструментального та організаційного конструкту, основних завдань реформування політики регулювання національних ринків праці на етапі глобалізації, запропоновано *концепт регулювання національних ринків праці в умовах глобалізації*, який окреслює формат міжнародного співробітництва у сфері регулювання ринку праці у глобальному трудоворесурсному просторі;

отримали подальшого розвитку:

категоріальний апарат дослідження глобалізації і транснаціоналізації через надання авторського трактування понять: *глобалізація* – поширення у планетарному масштабі процесів якісного перетворення міжнародної економічної взаємодії, які через комплекс змін транснаціонального характеру сприяють трансформації міжнародного поділу праці та становленню єдиного глобального трудоворесурсного простору; *транснаціональна компанія* – суб'єкт глобальної економіки, стратегія міжнародного розвитку якого спрямована на максимізацію переваг діяльності на ринках країн присутності;

організаційно-економічне забезпечення регулювання внутрішньофірмових ринків праці корпоративних структур, а саме розроблено *структурну схему трудоворесурсного забезпечення внутрішньокорпоративного ринку праці ТНК*, яка спирається на ідентифікацію особливостей транснаціоналізації як трудоворесурсного феномену з урахуванням викликів системи трудоворесурсного забезпечення ТНК на етапі глобалізації, пов'язаних з форматом реалізації трудових відносин одночасно в багатьох країнах світу, з використанням якої доведено, що ТНК, враховуючи масштаб їх діяльності, не лише впливають на національні ринки праці країн присутності корпорацій, а й формують нові стандарти у сфері регулювання внутрішньофірмових ринків праці корпоративних структур.

Нові науково обґрунтовані теоретичні та/або експериментальні результати проведених здобувачем досліджень, що мають істотне значення для певної галузі знань та підтверджуються документами, які засвідчують проведення таких досліджень.

Теоретичне та практичне значення результатів наукового дослідження Калініна В.В. на тему «Транснаціоналізація трудоворесурсних потоків в умовах глобалізації», підтверджено використанням в діяльності установ і організацій на державному, регіональному, рівні підприємств і організацій, а саме в діяльності:

- Державного центру зайнятості (довідка №33/1031/11444-25 від 08.12.2025 р.) – концепт регулювання національних ринків праці в умовах глобалізації;
- Івано-Франківської обласної державної адміністрації (Департаменту економічного розвитку, промисловості та інфраструктури) (довідка №06.1-10/990 від 25.09.2025 р.) – результати аналізу міжнародної трудової міграції;
- Офісу міграційної політики (довідка №72/5 від 07.08.2025 р.) – пропозиції щодо удосконалення регулювання міжнародного ринку праці в контексті транснаціоналізації трудоворесурсних потоків;
- Всеукраїнської асоціації компаній з міжнародного працевлаштування (довідка №125/2-10 від 16.07.2025 р.) – результати ідентифікації нових тенденцій транснаціоналізації трудоворесурсного забезпечення;

- Івано-Франківської торгово-промислової палати (довідка №304/01/07-16-1 від 21.11.2025 р.) – концептуальна схема формування транснаціонального конструкту трудоворесурсного забезпечення в системі глобального ринку праці;
- ТОВ «Весмак» (довідка №27/1-7 від 14.11.2025 р.) – результати аналізу транснаціональних трансформацій трудоворесурсного забезпечення в системі світового ринку праці;
- ТОВ «Коляр-експорт» (довідка №124/1/5-7 від 11.12.2025 р.) – концептуальна схема формування транснаціонального конструкту трудоворесурсного забезпечення в системі глобального ринку праці.

Теоретичні положення та практичні рекомендації, що містяться в дисертаційній роботі, впроваджені в освітньому процесі Маріупольського державного університету при викладанні дисциплін «Транснаціоналізація світової економіки», «Міжнародні економічні відносини», «Глобалізаційні процеси в системі світового ринку праці», «Трудоворесурсне забезпечення економіки» (довідка №01-25/03 від 12.01.2026 р.).

Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації.

Методологічною основою дисертації є сукупність способів наукового пізнання, методів і прийомів, що використовувалися в процесі дослідження. Теоретичною та методологічною основою дисертації є сукупність загальнонаукових принципів і способів наукового пізнання, використання яких було спрямовано на отримання об'єктивних результатів дослідження. У роботі застосовано комплексний підхід, що поєднав основні принципи системного, структурного, цільового та функціонального аналізу.

З використанням методу теоретичного узагальнення здійснено аналіз методологічних основ закономірностей формування і розвитку глобалізації, з використанням методу структурно-функціонального аналізу досліджено розвиток транснаціоналізації як трудоворесурсного феномену, на основі методу системного аналізу ідентифіковано передумови формування транснаціональних трудоворесурсних потоків в умовах глобалізації; метод статистичного аналізу застосовано для аналізу транснаціональних трансформацій трудоворесурсного забезпечення в системі світового ринку праці, метод економіко-математичного моделювання покладено в основу емпіричного аналізу параметрів трудоворесурсного забезпечення в умовах глобалізації ринку праці та ін.

Опрацювання здобувачем широкого кола вітчизняних і зарубіжних джерел з питань теоретико-методологічних аспектів глобалізації, розвитку транснаціоналізації, глобалізації ринку праці і міжнародної трудової міграції свідчить про достатній рівень обізнаності з наявними науковими розробками за темою дисертації, сучасними тенденціями розвитку глобального ринку праці з урахуванням аспектів транснаціоналізації трудоворесурсного забезпечення економіки. Критичний аналіз та узагальнення результатів опрацювання науково-інформаційних джерел стали підґрунтям для вирішення поставлених в дисертаційній роботі завдань і забезпечили досягнення мети дослідження.

Інформаційну базу дослідження становлять статистичні і аналітичні матеріали Міжнародної організації праці, Міжнародної організації з міграції, Світового банку, ЮНКТАД, ОЕСД, дані міжнародних рейтингів, що свідчить про вірогідність отриманих результатів.

Апробація результатів дисертації.

Матеріали дисертації оприлюднено у виступах на міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях: «Особливості інтеграції країн в світовий економічний та політико-правовий простір» (м. Київ, 8 листопада 2022 р.), «Розвиток ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень: виклики для України» (м. Київ, 27 квітня 2023 р.; м. Київ, 25 квітня 2024 р.; м. Київ, 24 квітня 2025 р.), «Міжнародна безпека у світлі сучасних глобальних викликів: країни Балтії – Україна: єдність, підтримка, перемога» (м. Київ, 8 червня 2023 р.), «Проблеми і перспективи поствоєнної розбудови України» (м. Київ, 7-8 грудня 2023 р.), «Публічне управління для сталого розвитку: виклики та перспективи на національному та місцевому рівнях» (м. Київ, 26-27 жовтня 2023 р.), «Актуальні виклики

інноваційного розвитку економіки людських ресурсів у глобальному вимірі» (м. Одеса, 26-27 жовтня 2023 р.), «Особливості інтеграції країн у світовий економічний та політико-правовий простір» (м. Київ, 15 грудня 2023 р.), «Теорія і практика розбудови екосистеми соціальної сфери в умовах повоєнного відродження України» (м. Київ, 17-18 квітня 2024 р.), «Актуальні виклики інноваційного розвитку економіки людських ресурсів у глобальному вимірі» (м. Одеса, 25-26 жовтня 2024 р.), «Особливості інтеграції країн у світовий економічний та політико-правовий простір» (м. Київ, 13 грудня 2024 р.), «Problems of Emergency Situations» (м. Черкаси, 14 травня 2025 р.), «Актуальні проблеми науки та освіти» (м. Київ, 20 лютого 2025 р.), «Праця в ХХІ столітті: новітні тенденції, соціальний вимір, інноваційний розвиток». (м. Київ, 23-24 жовтня 2025 р.).

Повнота опублікування результатів дисертації, кількість наукових публікацій та конкретний особистий внесок здобувача.

За матеріалами дисертації опубліковано 25 наукових праць загальним обсягом 4,8 д.а., з яких особисто автору належить 3,0 д.а., у тому числі 8 статей у наукових фахових виданнях України (з них 1 стаття у виданні України категорії А), 2 статті у науковому періодичному виданні інших держав, 15 публікацій у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Особистий внесок здобувача в одержання наукових результатів, що виносяться на захист.

Дисертація є результатом самостійної наукової роботи здобувача. Наукові положення, висновки і рекомендації, що виносяться на захист, отримані автором особисто. З наукових праць, які опубліковано у співавторстві, в дисертації використано тільки ті ідеї і положення, які є результатом власних досліджень автора. Результати виконаного наукового дослідження здобувача вирішують важливе наукове завдання удосконалення теоретико-методологічних засад дослідження транснаціоналізації трудових потоків та формування організаційно-концептуального конструкту трудових потоків забезпечення на різних рівнях глобальної економічної системи.

Тема дисертації повністю відповідає спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини (галузь знань 29 Міжнародні відносини).

Єдність змісту роботи, оцінка мови та стилю дисертації.

Зміст дисертаційної роботи відповідає меті і поставленим завданням дослідження. Матеріали дисертації викладено послідовно за логіко-структурною схемою, з дотриманням наукового стилю викладення.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації).

Під час виконання дисертації здобувач дотримувався принципів академічної доброчесності, що підтверджено висновком за результатами проведеної перевірки відповідно до чинного Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових та навчально-методичних працях науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти МДУ (додається, дата перевірки 03.02.2026 р.). За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

Відповідність дисертації вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 № 40.

Дисертація здобувача Калініна Владислава Валерійовича за темою «Транснаціоналізація трудових потоків в умовах глобалізації» за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини» повністю відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12.01.2022 № 44, Вимогам до оформлення

дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40, вимогам Положення про порядок присудження ступеня доктора філософії у Маріупольському державному університеті.

Рецензент дисертаційної роботи – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри менеджменту та фінансів Маріупольського державного університету Марина ГОРБАШЕВСЬКА.

Особливості сучасного етапу світогосподарського розвитку визначають пріоритет людиноцентричних чинників у забезпеченні місця країн в системі міжнародного поділу праці. Комплекс аспектів трудових ресурсів спрямування виступає базисом формування міжнародних конкурентних переваг національних економік, а нерівномірна демографічна картина світу обумовлює активізацію процесів трудової міграції, які накладаються на транснаціональний формат міжнародної економічної діяльності, спричиняють становлення явища транснаціоналізації трудових ресурсів потоків, що обумовлює актуальність теми дисертаційної роботи Калініна В.В.

Крім того, глобалізація посилює прояв трудових ресурсів дефіциту, спричиняючи пошук нових підходів до вирішення питання трудових ресурсів забезпечення на всіх рівнях світової економіки, що призводить до трансформаційних зрушень в системі міжнародного ринку праці.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів та загальних висновків до роботи, містить список використаних джерел, додатки. Розділи дисертації є логічно взаємоузгодженими між собою, демонструють послідовне досягнення поставленої мети удосконалення теоретичних та методологічних основ дослідження транснаціоналізації трудових ресурсів потоків на етапі глобалізації і розробки комплексу рекомендацій науково-практичного спрямування щодо формування конструкту трудових ресурсів забезпечення в умовах глобалізації ринку праці.

Теоретичний розділ роботи свідчить про глибоке опрацювання автором теоретико-методологічних аспектів процесу транснаціоналізації трудових ресурсів потоків на етапі глобалізації. Аналіз поглядів зарубіжних і вітчизняних вчених на розвиток глобалізації дозволив ідентифікувати комплекс складних взаємовідносин і взаємодій планетарного характеру (поліцентричність, цифровізація, інформаційна інтеграція та ін.), які поглиблюючи взаємозалежність між державами, одночасно представляють глобалізацію як своєрідний світовий парадокс, в рамках якого посилюються структурні деформації, загострюються проблеми конкуренції у міжнародному масштабі тощо, що зумовлює двоїстий характер взаємодій глобальних і локальних важелів цивілізаційного розвитку. Здобувач підкреслює, що особливу роль у розвитку глобалізації відіграють процеси транснаціоналізації економічної діяльності, які обумовлюючи дивергентно-конвергентний аспект взаємодії національного та інтернаціонального, призводять до трансформації системи міжнародного поділу праці, що дозволило надати авторське визначення глобалізації, сформулювати гіпотезу щодо транснаціональної конвергенції трудових ресурсів забезпечення у глобальному масштабі. Зважаючи на вирішальне значення трудових ресурсів у формуванні міжнародних конкурентних переваг, здобувач робить висновок щодо становлення транснаціональної моделі трудових ресурсів забезпечення, основою якої виступає міжнародна міграція, що накладаються на екстериторіальну спрямованість виробничої діяльності ТНК, призводить до утворення транснаціонального трудових ресурсів контуру як новітнього явища в системі глобального ринку праці.

Аналітичний розділ роботи присвячено дослідженню трансформації транснаціональних трудових ресурсів потоків в системі глобального ринку праці. Здобувач всебічно вивчає важелі перерозподілу робочої сили у глобальному масштабі, аналізує тенденції розвитку глобального ринку праці в контексті функції трудових ресурсів заміщення. На особливу увагу заслуговує висновок, що в умовах інституційної недосконалості наднаціональних важелів регулювання ринку праці ТНК беруть на себе ініціативу вирішення завдання трудових ресурсів забезпечення на глобальному рівні,

утворюючи мережу транснаціонального переливу робочої сили. Підкреслено, що перетворення закордонних філій ТНК на органічну частину економік приймаючих країн виступає новітнім драйвером економічного зростання, сприяючи формуванню транснаціонального людського капіталу. Особливо виділено роль цифрових ТНК у розбудові новітніх економічних взаємозв'язків, появі нових форм зайнятості.

Практичний розділ дисертації містить ряд розробок і пропозицій, спрямованих на формування світового конструкту трудоворесурсного забезпечення, основою якого виступають транснаціональні трудоворесурсні комунікації. Обґрунтовано, що спрямованість і зміст взаємодії національних ринків праці і ТНК визначаються об'єктивним характером пристосування національних ринків праці до глобалізованих умов використання робочої сили. Наголошено, що узгодження економічної і інституційної рамки інтернаціоналізації трудоворесурсного забезпечення відображає зміст транснаціоналізації трудоворесурсних потоків на глобальному, регіональному, макро-, мікрорівні. Проведений економіко-математичний аналіз параметрів трудоворесурсного забезпечення в умовах глобалізації ринку праці підтвердив наявність структурної, якісної та кількісної конвергенції міжнародного трудоворесурсного простору. Загалом розроблений науково-практичний інструментарій має цілісний характер, охоплює широкий спектр питань формування сприятливих умов використання праці у глобальному масштабі.

Висновки до дисертації Калініна Владислава Валерійовича відображають концептуальну єдність проведеного дослідження, результати якого мають науково новий характер і практичну спрямованість, є аналітично та емпірично підтвердженими. Автор отримав ряд вагомих наукових результатів, які можуть бути представлені до захисту: гіпотезу щодо транснаціональної конвергенції трудоворесурсного забезпечення у глобальному масштабі; концепт регулювання національних ринків праці в умовах глобалізації, концептуальна схема формування транснаціонального конструкту трудоворесурсного забезпечення в системі глобального ринку праці; удосконалений категоріальний апарат дослідження глобалізації і транснаціоналізації тощо.

Представлена робота спирається на опрацювання великої кількості вітчизняних і зарубіжних першоджерел теоретико-методологічного та аналітичного спрямування, аналіз офіційних публікацій міжнародних організацій за тематикою дослідження, що дозволило сформулювати авторський підхід до вирішення завдання формування організаційно-концептуального конструкту трудоворесурсного забезпечення у глобальній економічній системі.

За темою дослідження автором одноосібно і у співавторстві опубліковано 25 наукових праць, у тому числі 2 статті в іноземному науковому виданні (Литва), 8 статей у наукових фахових виданнях України, з них 1 стаття у фаховому науковому журналі України категорії А. Робота пройшла широку апробацію: матеріали дослідження представлено на 15 наукових конференціях.

Практичну значущість отриманих результатів підтверджено їх використанням в діяльності Державного центру зайнятості, Івано-Франківської обласної державної адміністрації, Всеукраїнської асоціації компаній з міжнародного працевлаштування, Івано-Франківської торгово-промислової палати, Офісу міграційної політики, ТОВ «Весмак», ТОВ «Коляр-експорт». Про наукове значення роботи свідчить впровадження окремих положень дисертації у навчальний процес Маріупольського державного університету при викладанні дисциплін економічного спрямування.

Загалом представлена робота є фаховим науковим дослідженням, що має комплексний системний характер. Одночасно деякі моменти в роботі потребують уточнення.

1. В теоретичному розділі роботи здобувач проводить достатньо ґрунтовне дослідження глобалізації, аналізує погляди широкого кола вчених (п. 1.1), що дозволило сформулювати авторське визначення даного явища. Разом з тим, як слідує з викладених матеріалів, єдиного трактування глобалізації не існує. Чи не означає це, що дане явище апіорі є нерегульованим, зважаючи на різне його бачення, а отже спроби нівелювати

негативні прояви глобалізації є доволі дискусійними з точки зору результативності. Від представлення бачення здобувача дослідження лише виграло б.

2. На увагу в роботі заслуговує аналіз взаємодії глобального і локального в сучасній світогосподарській системі, зокрема наведена систематизація: локальні бізнеси в глобальних ланцюгах; домінування ТНК, витіснення локальних бізнес-структур; протекціонізм, підтримка локального виробника; локальні інновації на глобальних ринках (п. 1.1), що обумовлює дивергентно-конвергентний формат розвитку світового трудових ресурсного простору. Одночасно виникає питання, чи зазначені шляхи мають паритетний прояв, чи серед них можна виділити домінуючу складову в контексті трудових ресурсних взаємодій.

3. Серед новітніх тенденцій транснаціоналізації трудових ресурсного забезпечення системоутворюючу роль відіграє цифровізація і становлення інформаційної моделі економіки, що визначає структуру зайнятості в рамках національних ринків праці. Так, як зазначено в п. 2.3 дослідження, у США, Канаді, Великій Британії 75% зайнятих працюють у сфері послуг, при цьому найбільша частка зайнятих припадає на ІТ-сферу. Зважаючи на глобальну кризу продуктивності як загальносвітову проблему, виникає питання щодо структури ВВП вказаних країн і його динаміки, що дозволило б зробити висновки щодо оптимальності цифрової моделі економічного розвитку, зокрема як орієнтиру для розробки поствоєнної моделі економічного розвитку України.

4. Автор системно підходить до визначення формату включення країн до світового трудових ресурсного простору з використанням важелів транснаціоналізації трудових ресурсних потоків (Розділ 3), наголошуючи на домінуючій ролі держав у взаємодії транснаціональних корпорацій і приймаючих країн і окреслюючи елементи конструкту вбудованості національних ринків праці в наднаціональний трудових ресурсний простір: пріоритет гідної праці, забезпечення рівних стартових можливостей, гарантії трудової і професійної мобільності та ін. (п. 3.1). З цим не можна не погодитись, оскільки саме на рівні держав виникає необхідність створення відповідних адаптаційних програм, які враховують потреби наднаціонального трудових ресурсного простору. Одночасно виникає питання щодо змісту відповідних адаптацій – вони повинні мати уніфікований характер чи вибудовуватись відповідно до відмінних особливостей країн і їх національних ринків праці?

Викладені зауваження не впливають на значущість результатів, отриманих в дисертаційній роботі, яка представляє собою завершене дослідження, містить ряд науково нових результатів та змістовні комплексні рекомендації практичного спрямування.

З урахуванням вищезазначеного можна зробити висновок щодо відповідності дисертаційної роботи Калініна Владислава Валерійовича «Транснаціоналізація трудових ресурсних потоків в умовах глобалізації», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини, вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ України від 12.01.2022 р. №44 (зі змінами), а також Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 р. №40 (зі змінами). За формальними та змістовними ознаками дисертаційна робота «Транснаціоналізація трудових ресурсних потоків в умовах глобалізації» може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді.

Надається слово здобувачу Владиславу КАЛІНІНУ (відповідає на зауваження рецензента)

Владислав КАЛІНІН: Перш за все, дозвольте подякувати шановному рецензенту – кандидату економічних наук, доценту Марині Олексіївні Горбашевській за ретельне опрацювання роботи і уважне ставлення.

Дозвольте надати відповіді на зроблені зауваження.

Щодо першого зауваження, дійсно, вплив на деструктивні прояви глобалізації є надзвичайно складним завданням наднаціонального рівня, у тому числі через різне трактування даного поняття. Зважаючи на множинність аспектів глобалізації у планетарному масштабі, і відмінність економічних умов на рівні країн, найбільш результативні важелі протидії глобальним наслідкам негативного характеру формуються на державному рівні.

Щодо другого зауваження, прояви глобального і локального мають загальний зміст у світогосподарській системі, однак їх акцентуації визначаються конкурентними позиціями країн в системі світового поділу праці. В свою чергу, паритетність трудових ресурсних взаємодій в системі світового поділу праці обумовлено можливостями продукування людського капіталу з характеристиками, необхідними для забезпечення міжнародної конкурентоспроможності, та формування умов для його використання. При цьому в трудових ресурсному контексті локальні драйвери можуть створювати глобальні можливості.

Щодо третього зауваження, переважна частка структури валового внутрішнього продукту розвинутих країн створюється у сфері послуг. Так, у Сполучених Штатах Америки даний показник становить 80%, у Канаді – 70%, Великій Британії – близько 75%, у розвинутих країнах Європи – щонайменше 60%, що доводить перспективність постіндустріальної моделі для забезпечення економічного зростання країн. Даний орієнтир є надзвичайно важливим для формування поствоєнної моделі економічного розвитку України, особливо зважаючи на роль малого і середнього бізнесу у розвитку сфери послуг.

Щодо четвертого зауваження, вбудованість національних ринків праці в наднаціональний трудових ресурсний простір має загальні фундаментальні засади – дотримання принципів гідної праці, забезпечення професійної самореалізації. Водночас втілення зазначених фундаментальних складових і спрямованість відповідних адаптаційних дій на рівні держави має передбачати врахування відмінностей національних ринків праці, перш за все, в частині формування якості робочої сили, рівних стартових можливостей, професійної і територіальної мобільності тощо.

Ще раз дозвольте подякувати шановному рецензенту за глибокий аналіз роботи!

Рецензент дисертаційної роботи – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки праці Маріупольського державного університету Світлана ЛАНСЬКА.

Актуальність представленої дисертаційної роботи визначається тим, що сучасний етап економічного розвитку характеризується масштабними перетвореннями в системі світового ринку праці, обумовленими багатовимірними проявами глобалізації як якісно нового етапу світогосподарських перетворень. Різноспрямованість наслідків глобалізаційних процесів визначає провідну роль трудових ресурсного чинника у забезпеченні міжнародних конкурентних позицій суб'єктів господарювання і національних економік на тривалу перспективу.

Актуальність проведеного дослідження обумовлюється також утворенням транснаціонального формату трудових ресурсної взаємодії, виникнення якого детермінується виробничими аспектами міждержавних комунікацій. Сполучну роль у даному процесі відіграють транснаціональні корпорації, формуючи глобальні ланцюги створення вартості, базуючись на принципах оптимальності і належного трудових ресурсного забезпечення. Перерозподіл робочої сили у світогосподарському просторі набуває ознак транснаціональних трудових ресурсних потоків, що визначає важливість наукового опрацювання відповідної проблематики.

Представлена робота характеризується вдалою логіко-структурною схемою, яка відповідає меті і поставленим завданням дослідження, охоплює широке коло питань трансформації глобального трудових ресурсного простору через активізацію процесів транснаціональної трудових ресурсної взаємодії, базується на використанні широкого кола фундаментальних і спеціальних методів дослідження.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів (дев'яти підрозділів), висновків до кожного розділу, висновків до роботи, списку використаних джерел, додатків. Змістовна побудова дослідження дозволила повністю розкрити тему, вирішити завдання удосконалення теоретико-методологічних основ дослідження явища транснаціоналізації трудових потоків та отримати комплекс висновків науково-практичного характеру, спрямованих на формування дієвої системи трудових потоків у глобальному вимірі.

У першому розділі дисертаційної роботи викладено методологічні основи закономірностей формування і розвитку глобалізації, досліджено теоретичні засади розвитку транснаціоналізації як трудових потоків феномену, визначено системологічні передумови формування транснаціональних трудових потоків в умовах глобалізації.

Автор підкреслює багаторівневу сутність процесу глобалізації, множинність проявів і взаємодій в рамках глобального трудових потоків простору, виділяючи роль транснаціоналізації економічної діяльності як важеля трансформації системи світового поділу праці, на основі чого зроблено висновок, що діяльність ТНК сприяє формуванню конвергентної світової економічної системи, основу якої становлять транснаціональні трудові потоки. На основі проведеного дослідження висловлено гіпотезу щодо транснаціональної конвергенції трудових потоків у глобальному масштабі. Запропоновано авторське тлумачення змісту категорій «глобалізація», «транснаціональна компанія».

Другий розділ містить дослідження глобальних передумов формування транснаціональних трудових потоків, аналіз транснаціональних трансформацій трудових потоків у системі світового ринку праці, результати ідентифікації новітніх тенденцій транснаціоналізації трудових потоків у умовах глобалізації.

Проаналізовано тенденції розвитку світового ринку праці в контексті визначення чинників перерозподілу людських ресурсів у глобальному масштабі з урахуванням вихідної ролі демографічної складової, що дозволило позиціонувати питання трудових потоків як основну передумову економічного зростання. Встановлено, що в умовах зростання середнього віку населення у світі, відбувається посилення трудових потоків міжнародних міграційних переміщень. При цьому активізація діяльності транснаціональних корпорацій суттєво впливає на логіку міграційних процесів через формування глобальних ланцюгів створення вартості, утворення внутрішньокорпоративних каналів міжнародного переміщення робочої сили, що призводить до формування транснаціонального людського капіталу з високими якісними характеристиками. Встановлено що новітніми тенденціями транснаціоналізації трудових потоків у системі світового ринку праці виступають утворення цифрових ТНК, віртуалізація трудових відносин, становлення нових форм зайнятості. На особливу увагу заслуговує висновок щодо формування людиноцентричних цифрових екосистем.

У третьому розділі представлено авторське бачення транснаціонального конструкту трудових потоків у системі глобального ринку праці, здійснено емпіричний аналіз параметрів трудових потоків у умовах глобалізації ринку праці, розроблено пропозиції щодо удосконалення регулювання міжнародного ринку праці з урахуванням транснаціоналізації трудових потоків.

Наголошено на ролі транснаціонального конструкту трудових потоків у системі світового ринку праці (виробничий, науково-технологічний, організаційно-економічний, інформаційний аспекти) як засобу нівелювання деструктивних проявів глобалізації ринку праці, розроблено концептуальну схему зазначеного конструкту, яка враховує особливості формування міжнародних трудових потоків на глобальному, регіональному, макро-, мікрорівні. З використанням регіонально агрегованої статистичної вибірки (рівень безробіття, рівень зайнятості, рівень економічної активності, показники явища NEET, рівень бідності серед працюючих, рівень неформальної зайнятості) доведено гіпотезу щодо транснаціональної конвергенції трудових потоків у глобальному масштабі.

Результати наукової роботи, що представлені у висновках до дисертації, отримані Калініним Владиславом Валерійовичем самостійно, характеризуються науковою новизною та практичним значенням. Найбільш вагомим науковим результатом є висловлення гіпотези щодо транснаціональної конвергенції трудових ресурсів у глобальному масштабі, яка в процесі дослідження отримала теоретичне, аналітичне та емпіричне підтвердження. Крім того, автором удосконалено теоретико-методологічні та організаційно-концептуальні засади трудових ресурсів світової економіки на етапі глобалізації ринку праці, а саме розроблено концептуальну схему формування транснаціонального конструкту трудових ресурсів у системі глобального ринку праці, запропоновано концепт регулювання національних ринків праці в умовах глобалізації, які окреслюють формат багаторівневого міжнародного співробітництва у глобальному трудових ресурсів просторі. Спираючись на удосконалений понятійний апарат дослідження, здобувачем розроблено структурну схему трудових ресурсів внутрішньокорпоративного ринку праці ТНК. На особливу увагу заслуговує висновок, що транснаціональні корпорації не лише впливають на національні ринки праці країн присутності, а й формують нові стандарти у сфері регулювання внутрішньofірмових ринків праці корпоративних структур.

Дослідження Калініна В.В. характеризується глибоким аналітичним та емпіричним аналізом проблематики транснаціоналізації трудових ресурсів як прояву формування новітнього конструкту трудових ресурсів у системі глобального ринку праці, базується на опрацюванні широкого кола аналітичних матеріалів, звітів і першоджерел міжнародних інституцій (Світового банку, Міжнародної організації праці та ін.), наукових праць зарубіжних і вітчизняних вчених.

За темою дослідження опубліковано 25 наукових робіт, у тому числі 2 статті у науковому періодичному виданні інших держав (Литва), 8 статей у наукових фахових виданнях України, у тому числі 1 стаття у виданні України категорії А. Робота пройшла належну апробацію на 15 міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях з публікацією тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій.

Дослідження має практичне значення, про що свідчать довідки про використання результатів дисертаційної роботи на державному, регіональному, мікрорівні: в діяльності Державного центру зайнятості, Івано-Франківської обласної державної адміністрації, Івано-Франківської торгово-промислової палати, Всеукраїнської асоціації компаній з міжнародного працевлаштування, Офісу міграційної політики, ТОВ «Весмак», ТОВ «Коляр-експорт». Матеріали дослідження також використовуються у навчальному процесі Маріупольського державного університету при підготовці фахівців з економіки та міжнародних економічних відносин.

Визнаючи високий фаховий рівень проведеного дослідження, щодо роботи можна також висловити ряд зауважень рекомендаційного характеру.

1. Враховуючи, що глобалізаційні процеси стосуються не лише транснаціональних компаній, а й великого, середнього і малого національного бізнесу, про що автор говорить в п. 1.1 дисертаційної роботи, конкретизації потребує, наскільки масштабними є зміни на кожному із зазначених рівнів в рамках наявної глобалізаційної парадигми.

2. Як справедливо зазначено в п. 1.3, цифровізація спричинила новітні глобальні тенденції на світовому ринку праці, що за відсутності дієвих регуляторних процедур може призвести до проявів цифрової дискримінації. Потребує уточнення, щодо яких категорій робочої сили дана дискримінація є найбільш ймовірною, і чи нівелює ефект самоорганізації транснаціональних трудових ресурсів потоків, на якому акцентує увагу автор, прояви вказаної дискримінації.

3. Досліджуючи глобальні передумови формування транснаціональних трудових ресурсів потоків (п. 2.1), автор здійснює ретельний аналіз світового трудових ресурсів ландшафту у регіональному розрізі та залежно від рівня доходу країн, підкреслюючи трудових ресурсів характер міжнародних міграційних переміщень. Враховуючи вагому роль якісної складової трудових ресурсів потоків, дослідження лише

виграло б, якщо б наведений аналіз супроводжувався кваліфікаційними акцентами комплексу аналізованих показників.

4. Беззаперечним науковим результатом є концептуальна схема формування транснаціонального конструкту трудоворесурсного забезпечення в системі глобального ринку праці, представлена в п. 3.1 дисертаційної роботи, впровадження якої призведе до ряду позитивних наслідків – уніфікації умов використання праці, скорочення бідності та ін. Бажано було б конкретизувати ступінь прояву наведених наслідків залежно від рівня економічного розвитку країн.

Одночасно слід зазначити, що висловлені зауваження не знижують наукової і практичної цінності представленого дослідження, і не впливають на значущість представлених висновків і рекомендацій.

Вищевикладене дозволяє зробити висновок, що дисертаційна робота Калініна Владислава Валерійовича «Транснаціоналізація трудоворесурсних потоків в умовах глобалізації» за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке містить обґрунтовані й достовірні наукові результати, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ України від 12.01.2022 р. №44 (зі змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 р. №40 (зі змінами), та може бути представлена до захисту на засіданні спеціалізованої вченої ради.

Надається слово здобувачу Владиславу КАЛІНІНУ (відповідає на зауваження рецензента)

Владислав КАЛІНІН: Дозвольте подякувати шановному рецензенту кандидату економічних наук, доценту Світлані Петрівні Ланській за приділений час і конструктивні зауваження.

Стосовно відповідей на висловлені зауваження.

Щодо *першого зауваження*, глобалізація змінює умови економічної діяльності всіх форм бізнесу. Вихід за межі національних кордонів на сучасному етапі визначається не скільки розміром компанії, скільки наявністю міжнародних конкурентних переваг, які дозволяють бути рівноправним учасником системи міжнародного поділу праці або глобальних ланцюгів створення вартості.

Щодо *другого зауваження*, традиційно вважається, що цифрова дискримінація може спостерігатись через вік, стать, рівень доходу тощо. Водночас, навчання впродовж життя як провідна тенденція розвитку ринку праці, кардинально змінює ситуацію: якісні характеристики робочої сили і ефект самоорганізації транснаціональних трудоворесурсних потоків, виступаючи об'єктивними регуляторними важелями на етапі глобалізації, нівелюють вказані прояви цифрової дискримінації.

Щодо *третього зауваження*, безумовно, врахування кваліфікаційного аспекту глобальних передумов формування транснаціональних трудоворесурсних потоків є надзвичайно важливим. На жаль, обмеження щодо обсягу дисертаційної роботи не дозволили представити відповідні результати у повному обсязі. Вони будуть висвітлені в подальших наукових публікаціях.

Щодо *четвертого зауваження*, в цілому погоджуючись із даним зауваженням, необхідно відзначити, що формування транснаціонального конструкту трудоворесурсного забезпечення матиме позитивні наслідки для всіх країн. В той же час, окремі наслідки можуть проявлятися меншою мірою через високі вихідні позиції певних груп країн: наприклад, група країн з високим рівнем доходу не представлена у Звітах Світового банку, які стосуються бідності працюючих людей, через відсутність у зазначених країнах даного явища як такого.

Ще раз дозвольте подякувати шановному рецензенту за приділений час і увагу.

В обговоренні дисертаційної роботи взяли участь:

Доктор економічних наук, професор Анжеліка БАЛАБАНИЦЬ, доктор економічних наук, професор Денис ТАРАСЕНКО, доктор економічних наук, доцент Роман ТОЛПЕЖНИКОВ, доктор економічних наук, доцент Володимир ПАНЧЕНКО, кандидат економічних наук, доцент Христина МІТЮШКІНА, кандидат економічних наук, доцент Вікторія МАЦУКА.

В обговоренні дисертаційної роботи взяли участь:

Доктор економічних наук, доцент **Володимир ПАНЧЕНКО:**

Я хотів би приєднатись до позитивної оцінки пані головуючої стосовно того, що і робота, і презентація викликають позитивне враження. Я вважаю, що обрана здобувачем тема на сьогоднішній день є дуже важливою для України, тому впевнений, що робота може бути рекомендована до захисту в спеціалізованій вченій раді. Дякую.

Доктор економічних наук, професор **Анжеліка БАЛАБАНИЦЬ:**

Шановні колеги, учасники семінару, по-перше, хочу подякувати за запрошення взяти участь у міжкафедральному семінарі з обговорення результатів наукового дослідження на таку дуже важливу тему, актуальність якої багато хто з нас відчуває на власному досвіді, оскільки є залученими до вимушених потоків міграції через процеси, які відбуваються в нашій країні. І тому ми є свідками, наскільки складними є процеси соціальної інтеграції в інших країнах та безпосереднього працевлаштування. Проблему, що було поставлено в роботі, яку ми сьогодні бачимо на презентації, автор вирішує дуже ініціативно, комплексно, здійснюючи дослідження і причин, і наслідків, і напрямків трудової міграції. Хочу наголосити на тому, що всі концептуальні положення доведено максимально до рівня практичних рекомендацій, ця робота має достатній потенціал для запропонування конкретних рекомендацій для корпоративних політик зайнятості, а також для державного рівня – особливо це стосується країн-донорів робочої сили (тобто яким чином їм повернути трудовий потенціал до своїх країн). Я вважаю, що робота виконана дуже якісно, з натхненням, відповідає всім встановленим вимогам і тому ми можемо її рекомендувати до розгляду на спеціалізованій вченій раді. Автору бажаю подальших наукових здобутків і успіхів.

Доктор економічних наук, професор **Денис ТАРАСЕНКО:**

Дійсно сьогоднішня робота є дуже актуальною, що не викликає жодних сумнівів у наших умовах. З презентації ми побачили, що робота є завершеною, обґрунтованою, в ній надано рекомендації щодо вирішення поставлених завдань. Я хочу підтримати здобувача і сказати, що робота заслуговує на позитивну оцінку. Ї сьогодні необхідно, щоб і державотворці, і ті, хто управляють нашими людськими ресурсами, людським капіталом, брали здобутки наших аспірантів і використовували запропоновані механізми. Тому бажаю, щоб автор дослідження не зупинявся на досягнутому, продовжував розвивати тему й розробляти нові рекомендації. Дякую.

Кандидат економічних наук, доцент **Христина МІТЮШКІНА:**

Хочу сказати кілька слів на підтримку здобувача. Чесно кажучи, в тему міграційного трудоворесурсного забезпечення я захопана ще зі студентських часів. Зараз ви разом із своїм керівником підтримали мій внутрішній хист до цієї теми. Мені особисто сподобалось те, що ви знаходите нові можливості щодо досліджень у рамках цієї теми. Наприклад, як я зрозуміла з презентації, велика частина вашої роботи присвячена розрахункам, процесу конвергенції на трудоворесурсному ринку – мабуть, ви дійшли цікавих висновків, можливо, навіть неочікуваних, але емпірично доведених. Це дуже вагомо, я вважаю, дуже цікаво, що

сьогодні в нових умовах, що склалися, ви досліджуєте саме ті фактори впливу та ті можливості, які будуть мати країни для того, щоб вдосконалити свою міграційну політику і покращити свої позиції на ринку праці. Тому я підтримую вас і бажаю, щоб все якнайкраще склалось на офіційному захисті дисертації, і ви здобули бажаний ступінь за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини. Дякую.

Доктор економічних наук, доцент **Роман ТОЛПЕЖНИКОВ:**

Я хотів би зазначити, що підтримую зараз думку нашої академічної спільноти щодо того, що представлені доповідь і презентація на сьогоднішньому засіданні дійсно доводять глибоке пропрацювання питання, свідчать про зацікавленість і дуже ретельний аналіз теми, яку винесено на публічне обговорення. Я хотів би запропонувати підтримати рішення про рекомендацію до подальшого захисту цієї дисертації на засіданні спеціалізованої вченої ради. Дякую.

ВИСНОВОК
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації
КАЛІНІНА ВЛАДИСЛАВА ВАЛЕРІЙОВИЧА
на тему «Транснаціоналізація трудових потоків
в умовах глобалізації»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 29 Міжнародні відносини
за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю **292 Міжнародні економічні відносини** – Маріупольський державний університет, м. Київ, 2026 р.

У дисертаційній роботі здійснено удосконалення теоретико-методологічних засад дослідження транснаціоналізації трудових потоків та розроблено організаційно-концептуальний конструкт трудового забезпечення на різних рівнях глобальної економічної системи.

Трансформації глобального етапу економічного розвитку актуалізують питання трудового забезпечення на всіх рівнях світогосподарської системи. Нерівномірність світового трудового ландшафту виступає передумовою активізації міжнародної трудової міграції, що у поєднанні зі становленням транснаціональних виробничих мереж обумовлює формування явища транснаціоналізації трудових потоків. Багаторівневість трудових переміщень, об'єднаних ознакою екстериторіальності і зумовлених становленням глобальних ланцюгів створення вартості, формує новітній конструкт трудового забезпечення у світовій економіці, становлення якого потребує всебічного наукового опрацювання.

Взаємопов'язаність процесів трудового забезпечення на всіх рівнях глобальної економічної системи, підкріплених технологічними трансформаціями планетарного масштабу, посилює конкуренцію за інтелектуальний ресурс, спричиняє активізацію боротьби за таланти, визначає важливість внутрішньокорпоративних програм розвитку персоналу тощо.

Багатомірність форм і напрямків співробітництва держав, господарюючих структур, міжнародних організацій в рамках продукування економічного результату трансформує регуляторну рамку впливу на ринок праці, визначає важливість формування уніфікованих орієнтирів використання праці у глобальному трудовому просторі. Завдання врегулювання питань використання робочої сили вимагає розробки оптимального формату взаємодії національних економік і транснаціональних корпорацій в контексті посилення результативності і нівелювання негативних проявів включення до міжнародних трудових потоків.

Мета дисертаційної роботи – удосконалення теоретичних та методологічних основ дослідження транснаціоналізації трудових потоків на етапі глобалізації і розробка комплексу рекомендацій науково-практичного спрямування щодо формування конструкту трудового забезпечення в умовах глобалізації ринку праці.

Для досягнення вказаної мети було поставлено і послідовно вирішено ряд теоретичних, аналітичних, науково-практичних завдань:

- узагальнити методологічні основи закономірностей формування і розвитку глобалізації;
- дослідити теоретичні засади розвитку транснаціоналізації як трудового феномену;
- визначити системологічні передумови формування транснаціональних трудових потоків в умовах глобалізації;

- дослідити глобальні передумови формування транснаціональних трудових потоків;
- здійснити аналіз транснаціональних трансформацій трудового забезпечення в системі світового ринку праці;
- ідентифікувати новітні тенденції транснаціоналізації трудового забезпечення на етапі глобалізації;
- запропонувати формат транснаціонального конструкту трудового забезпечення в системі глобального ринку праці;
- здійснити емпіричний аналіз параметрів трудового забезпечення в умовах глобалізації ринку праці;
- розробити пропозиції щодо удосконалення регулювання міжнародного ринку праці в контексті транснаціоналізації трудових потоків.

Об'єктом дослідження виступає процес транснаціоналізації трудових потоків в умовах глобалізації.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади і наявний організаційний конструкт транснаціоналізації трудових потоків з урахуванням проявів глобалізації ринку праці.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконувалась в рамках тематики науково-дослідної роботи Маріупольського державного університету:

- кафедри економіки та міжнародних економічних відносин «Економічна безпека країн Європи в умовах сучасних глобальних трансформацій» (номер державної реєстрації 0124U001500). Внесок автора у розробку зазначеної теми полягає у дослідженні глобальних передумов формування транснаціональних трудових потоків та ідентифікації новітніх тенденцій транснаціоналізації трудового забезпечення на етапі глобалізації;
- кафедри економіки праці «Світовий ринок праці в умовах глобальних трансформацій економічного розвитку» (номер державної реєстрації 0122U201429). Внесок автора у розробку зазначеної теми полягає у здійсненні аналізу транснаціональних трансформацій трудового забезпечення в системі світового ринку праці.

Наукові положення, розроблені особисто автором, та їх новизна.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у поглибленні теоретичних засад дослідження транснаціоналізації трудового простору та розробці організаційно-концептуальних компонентів трудового забезпечення на різних рівнях світової економіки з урахуванням впливу глобальних трудових трансформацій.

Здобувачем Калініним В.В.

вперше:

висунуто та в процесі дослідження підтверджено гіпотезу щодо транснаціональної конвергенції трудового забезпечення у глобальному масштабі, як результату взаємодії територіального та виробничого чинників транснаціоналізації трудових потоків;

удосконалено:

методологічні засади дослідження ринку праці, а саме розроблено концептуальну схему формування транснаціонального конструкту трудового забезпечення в системі глобального ринку праці, яка окреслюючи інституційну та економічну рамку транснаціоналізації трудового простору, ідентифікує прояви та особливості транснаціоналізації трудових потоків на глобальному, регіональному, макро-, мікрорівні;

організаційно-економічні основи регулювання ринку праці на етапі глобалізації, а саме на основі ідентифікації глобальних трудових ресурсних трансформацій запропоновано концепт регулювання національних ринків праці в умовах глобалізації, який окреслює формат міжнародного співробітництва у сфері регулювання ринку праці у глобальному трудових ресурсному просторі;

отримали подальшого розвитку:

понятійно-категоріальний апарат дослідження транснаціоналізації трудових ресурсного забезпечення в умовах глобалізації, а саме надано авторські визначення понять: глобалізація – поширення у планетарному масштабі процесів якісного перетворення міжнародної економічної взаємодії, які через комплекс змін транснаціонального характеру сприяють трансформації міжнародного поділу праці та становленню єдиного глобального трудових ресурсного простору; транснаціональна компанія – суб'єкт глобальної економіки, стратегія міжнародного розвитку якого спрямована на максимізацію переваг діяльності на ринках країн присутності;

організаційно-економічне забезпечення регулювання внутрішньofireмних ринків праці корпоративних структур, а саме розроблено структурну схему трудових ресурсного забезпечення внутрішньокорпоративного ринку праці ТНК, яка спирається на розуміння транснаціоналізації як трудових ресурсного феномену, пов'язаного з форматом реалізації трудових відносин одночасно в багатьох країнах світу, з урахуванням якої зроблено висновок, що ТНК, використовуючи масштаб їх діяльності, продукують новітні стандарти у сфері регулювання внутрішньofireмних ринків праці корпоративних структур.

Нові науково обґрунтовані теоретичні та/або експериментальні результати проведених здобувачем досліджень, що мають істотне значення для певної галузі знань та підтверджуються документами, які засвідчують проведення таких досліджень.

Теоретична та практична цінність дисертаційної роботи Калініна В.В. полягає в тому, що теоретичні результати проведеного дослідження визначають практичну спрямованість організаційно-економічного механізму трудових ресурсного забезпечення на етапі глобалізації.

Практичне значення дисертації підтверджується тим, що отримані наукові результати знайшли впровадження в діяльності Державного Центру зайнятості (довідка №33/1031/11444-25 від 08.12.2025 р.) – концепт регулювання національних ринків праці в умовах глобалізації; Івано-Франківської обласної державної адміністрації (Департаменту економічного розвитку, промисловості та інфраструктури) (довідка №06.1-10/990 від 25.09.2025 р.) – результати аналізу міжнародної трудової міграції; Офісу міграційної політики (довідка №72/5 від 07.08.2025 р.) – пропозиції щодо удосконалення регулювання міжнародного ринку праці в контексті транснаціоналізації трудових ресурсних потоків; результати ідентифікації нових тенденцій транснаціоналізації трудових ресурсного забезпечення; Всеукраїнської асоціації компаній з міжнародного працевлаштування (довідка №125/2-10 від 16.07.2025 р.) – результати ідентифікації нових тенденцій транснаціоналізації трудових ресурсного забезпечення; Івано-Франківської торгово-промислової палати (довідка №304/01/07-16-1 від 21.11.2025 р.), ТОВ «Весмак» (довідка №27/1-7 від 14.11.2025 р.), ТОВ «Коляр-експорт» (довідка №124/1/5-7 від 11.12.2025 р.) – концептуальна схема формування транснаціонального конструкту трудових ресурсного забезпечення в системі глобального ринку праці.

Положення та матеріали дисертації використано у навчальному процесі Маріупольського державного університету (довідка №01-25/03 від 12.01.2026 р.) – при викладанні дисциплін «Транснаціоналізація світової економіки», «Міжнародні економічні відносини», «Глобалізаційні процеси в системі світового ринку праці», «Трудових ресурсне забезпечення економіки».

Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації.

Методологічною основою дисертаційної роботи є фундаментальні положення економічної теорії, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних вчених з питань глобалізації ринку праці та транснаціоналізації економічної діяльності.

При проведенні теоретичних та аналітичних досліджень здобувачем використано комплексний науковий інструментарій: метод теоретичного узагальнення – для аналізу методологічних основ закономірностей формування і розвитку глобалізації; метод структурно-функціонального аналізу – для дослідження розвитку транснаціоналізації як трудоворесурсного феномену; метод статистичного аналізу – для аналізу транснаціональних трансформацій трудоворесурсного забезпечення в системі світового ринку праці; метод системного аналізу – для ідентифікації системологічних передумов формування транснаціональних трудоворесурсних потоків в умовах глобалізації; метод економіко-математичного моделювання – для здійснення емпіричного аналізу параметрів трудоворесурсного забезпечення в умовах глобалізації ринку праці, – що дозволило в рамках логіко-структурної схеми дослідження проаналізувати методологічні основи закономірностей формування і розвитку глобалізації, дослідити розвиток транснаціоналізації як трудоворесурсного феномену, ідентифікувати передумови формування транснаціональних трудоворесурсних потоків, визначити зміст транснаціональних трансформацій трудоворесурсного забезпечення в системі світового ринку праці, здійснити емпіричний аналіз параметрів трудоворесурсного забезпечення в регіональному розрізі та ін.

Обґрунтованість отриманих результатів визначається широкою *інформаційною базою* дослідження: використанням даних аналітичних звітів та статистичних першоджерел міжнародних організацій, аналітичних інституцій, статистичних установ – Світового Банку, ОЕСР, МОП, МОТ та ін., результатів власних досліджень автора, представлених в опублікованих працях.

Апробація результатів дисертації.

Основні положення дисертації були презентовані та обговорені на 15 міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях: «Особливості інтеграції країн в світовий економічний та політико-правовий простір» (м. Київ, 8 листопада 2022 р.), «Розвиток ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень: виклики для України» (м. Київ, 27 квітня 2023 р.; м. Київ, 25 квітня 2024 р.; м. Київ, 24 квітня 2025 р.), «Міжнародна безпека у світлі сучасних глобальних викликів: країни Балтії – Україна: єдність, підтримка, перемога» (м. Київ, 8 червня 2023 р.), «Проблеми і перспективи поствоєнної розбудови України» (м. Київ, 7-8 грудня 2023 р.), «Публічне управління для сталого розвитку: виклики та перспективи на національному та місцевому рівнях» (м. Київ, 26-27 жовтня 2023 р.), «Актуальні виклики інноваційного розвитку економіки людських ресурсів у глобальному вимірі» (м. Одеса, 26-27 жовтня 2023 р.), «Особливості інтеграції країн у світовий економічний та політико-правовий простір» (м. Київ, 15 грудня 2023 р.), «Теорія і практика розбудови екосистеми соціальної сфери в умовах повоєнного відродження України» (м. Київ, 17-18 квітня 2024 р.), «Актуальні виклики інноваційного розвитку економіки людських ресурсів у глобальному вимірі» (м. Одеса, 25-26 жовтня 2024 р.), «Особливості інтеграції країн у світовий економічний та політико-правовий простір» (м. Київ, 13 грудня 2024 р.), «Problems of Emergency Situations» (м. Черкаси, 14 травня 2025 р.), «Актуальні проблеми науки та освіти» (м. Київ, 20 лютого 2025 р.), «Праця в ХХІ столітті: новітні тенденції, соціальний вимір, інноваційний розвиток». (м. Київ, 23–24 жовтня 2025 р.).

Повнота опублікування результатів дисертації, кількість наукових публікацій та конкретний особистий внесок здобувача.

За темою дисертації опубліковано 25 наукових робіт, у тому числі 8 статей у наукових фахових виданнях України, (з них 1 стаття у виданні України категорії А),

2 статті у науковому періодичному виданні інших держав, 15 публікацій у матеріалах наукових конференцій.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та / або Європейського Союзу

1. Mykhailyshyn L., Korovchuk Y., Kalinin V. Forecast Trends of the World Labour Market. *Public Security and Public Order. Research Journal*. Mykolas Romeris University. Kaunas, 2020. No. 24. P. 513-524.

Особистий внесок здобувача: зроблено висновок про наявність трудових ресурсних деформацій у глобальному масштабі в якісному та територіальному вимірах.

2. Podunai V., Kalinin V. Formation of transnational labor flows in conditions of the labor market globalization: conceptual discourse. *Public security and public order. Research journal*. Mykolas Romeris University. Kaunas, 2022. No. 29. P. 172-187.

Особистий внесок здобувача: охарактеризовано формування феномену транснаціоналізації потоків робочої сили.

Статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України та до міжнародних наукометричних баз

1. Калінін В.В. Формування транснаціональних трудових ресурсних потоків в умовах глобалізації ринку праці: концептуальний дискурс. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*. 2021, Вип. 21. С. 59-68.

2. Беззубченко О.А., Калінін В.В. Новітні реалії міжнародного ринку праці: транснаціональні ефекти трудових ресурсного забезпечення. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*. 2023 р., Вип. 26. С. 123-134.

Особистий внесок здобувача: на основі аналізу механізму задоволення трудових ресурсних потреб транснаціональних корпорацій встановлено двоїстий характер стратегії трудових ресурсного забезпечення ТНК.

3. Калінін В.В. Транснаціональні важелі глобалізації: теоретико-методологічний аспект. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*. №27. 2024 р. С. 49-63.

4. Калінін В.В., Остропольський О.Р. Транснаціоналізація трудових ресурсного простору: трансформаційний вимір. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*. №28. 2024 р. С. 107-116.

Особистий внесок здобувача: встановлено, що ТНК виступають потужним каталізатором міждержавного переливу працівників, зумовлюючи формування транснаціонального трудових ресурсного контуру.

5. Калінін В.В. Трудова міграція в умовах глобалізації: методологічно-аналітичний дискурс. *Економіка і організація управління*. 2025. №3 (59). С. 58-72.

6. Калінін В.В. Глобальні передумови формування транснаціональних трудових ресурсних потоків. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*. №29 2025 р. С. 132-145.

7. Simanaviciene Z., Kalinin V., Podunay V., Ostropolskyi O. Structural transformations of employment in global energy in the context of transnationalization of labor resources provision. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 2025. №4. Vol. 13. P. 112-124. (Категорія А).

Особистий внесок здобувача: розроблено концептуально-структурну модель транснаціоналізації трудових ресурсного забезпечення глобальної енергетики

8. Калінін В.В. Новітні тенденції транснаціоналізації трудових ресурсного забезпечення в умовах глобалізації. *Економіка і організація управління*. 2025. №4 (60). С. 57-71.

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Калінін В.В. До питання про динаміку світового економічного розвитку. Особливості інтеграції країн в світовий економічний та політико-правовий простір: матеріали ІХ міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 8 листопада 2022 р.). Київ: МДУ. 2022. 168 с. С. 60-64.
2. Калінін В.В. Глобальні тренди трудоворесурсного забезпечення економіки. Розвиток ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень: виклики для України: збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 27 квітня 2023 року). Київ: МДУ. 2023. 132 с. С. 97-98.
3. Калінін В.В. Трудоворесурсне забезпечення економічного розвитку України: глобалізаційний аспект. Міжнародна безпека у світлі сучасних глобальних викликів: країни Балтії – Україна: єдність, підтримка, перемога: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 8 червня 2023 р.). Київ: КНЕУ. 2023. С. 140-142.
4. Калінін В.В. Імміграційна політика як складова поствоєнного розвитку України. Проблеми і перспективи поствоєнної розбудови України: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 7-8 грудня 2023 р.). Київ: МДУ. 2023. С. 364-366.
5. Калінін В.В. До питання транснаціоналізації трудоворесурсного простору в умовах глобалізації ринку праці. Публічне управління для сталого розвитку: виклики та перспективи на національному та місцевому рівнях: матеріали V міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 26-27 жовтня 2023 р.). Київ: МДУ. 2023. С. 73-75.
6. Калінін В.В. Інтелектуалізація трудоворесурсних потоків в умовах глобалізації ринку праці. Актуальні виклики інноваційного розвитку економіки людських ресурсів у глобальному вимірі: матеріали доповідей I міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 26-27 жовтня 2023 р.). Одеса: ОНЕУ. 2023. С. 179-181.
7. Калінін В.В. Транснаціоналізація трудоворесурсних потоків в умовах глобалізації. Особливості інтеграції країн у світовий економічний та політико-правовий простір: матеріали Х міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 15 грудня 2023 р.). Київ: МДУ. 2023. С. 75-78.
8. Калінін В.В. Трудоворесурсні аспекти транснаціоналізації економічної діяльності. Теорія і практика розбудови екосистеми соціальної сфери в умовах повоєнного відродження України: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 17-18 квітня 2024 р.). Київ: КНЕУ. 2024. С. 134-138.
9. Калінін В.В., Остропольський О.Р. Людський капітал як основа конкурентоспроможності транснаціональних компаній. Розвиток ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень: виклики для України: збірник матеріалів II всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 25 квітня 2024 р.). Київ: МДУ. 2024. С. 130-132.
Особистий внесок здобувача: досліджено людський капітал ТНК як складову системи глобального трудоворесурсного забезпечення.
10. Калінін В.В., Остропольський О.Р. Цифрова зайнятість в системі міжнародних трудоворесурсних взаємодій. Актуальні виклики інноваційного розвитку економіки людських ресурсів у глобальному вимірі: матеріали доповідей II міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 25-26 жовтня 2024 р.). Одеса: ОНЕУ. 2024. С. 81-83.
Особистий внесок здобувача: охарактеризовано цифрову зайнятість як трудоворесурсний феномен ХХІ століття.
11. Калінін В.В. До питання про важелі транснаціоналізації економічної діяльності: трудоворесурсний аспект. Особливості інтеграції країн у світовий економічний та політико-правовий простір: матеріали XI міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 13 грудня 2024 р.). Київ: МДУ. 2024 р. С. 48-50.
12. Калінін В.В. До питання про моделі регулювання зайнятості: безпековий дискурс: Problems of Emergency Situations: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Черкаси, 14 травня 2025 р.) Черкаси: Національний університет цивільного захисту України. 2025. С.374-375.

13. Калінін В.В., Остропольський О.Р. Глобальні трудові ресурсні потоки: транснаціональний вимір. Розвиток ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень: виклики для України: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 24 квітня 2025 р.). Київ: МДУ. 2025. С. 77-79.

Особистий внесок здобувача: обґрунтовано першочергову роль освітньо-кваліфікаційного чинника в системі транснаціональних трудових ресурсних потоків.

14. Калінін В.В., Остропольський О.Р. Формування транснаціонального трудових ресурсного контуру: глобалізаційний аспект. Актуальні проблеми науки та освіти: збірник матеріалів XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ. (м. Київ, 20 лютого 2025 р.). Київ: МДУ. 2025. С. 40-43.

Особистий внесок здобувача: досліджено передумови формування самодостатнього внутрішньокорпоративного ринку праці міжнародних господарюючих структур.

15. Калінін В.В., Остропольський О.Р. Транснаціоналізація трудових ресурсного простору як напрям трансформації світового ринку праці. Праця в XXI столітті: новітні тенденції, соціальний вимір, інноваційний розвиток. Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 23-24 жовтня 2025 р.). Київ: КНЕУ, 2025. С. 129-130.

Особистий внесок здобувача: обґрунтовано, що трудові ресурсні запити ТНК впливають на систему світового поділу праці.

Особистий внесок здобувача в одержання наукових результатів, що виносяться на захист.

Дисертація є самостійним науковим дослідженням, основні наукові положення, новизна та висновки отримані безпосередньо автором та є особистим внеском здобувача в розробку теми дослідження. З робіт, опублікованих у співавторстві, використано лише ті ідеї і положення, які належать особисто автору.

Єдність змісту роботи, оцінка мови та стилю дисертації.

Матеріали дисертації викладено послідовно у формально-логічний спосіб з дотриманням наукового стилю викладення.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації).

Під час виконання дисертації здобувач дотримувався принципів академічної доброчесності, що підтверджено висновком за результатами проведеної перевірки відповідно до чинного Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових та навчально-методичних працях науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти МДУ (додається довідка від 03.02.2026 р.). За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

Відповідність дисертації вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 (зі змінами) та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 №40.

Дисертація здобувача Калініна Владислава Валерійовича за темою «Транснаціоналізація трудових ресурсних потоків в умовах глобалізації», за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини» повністю відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора

філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 (зі змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 №40, та може бути представлена до обговорення під час публічної дисертації здобувачем наукових результатів.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, кожний з яких містить по 3 підрозділи, висновків, списку використаних джерел та 15 додатків.

Загальний обсяг дисертаційної роботи складає 285 сторінок, з них основного тексту 179 сторінок. Робота містить 38 таблиць, у тому числі 4 – на окремих сторінках, 129 рисунків, у тому числі 4 рисунки – на окремих сторінках, 15 додатків на 51 сторінці. Список використаних джерел налічує 250 найменувань, з них іноземною мовою – 76 найменувань; викладений на 32 сторінках.

Характеристика особистості здобувача.

Калінін Владислав Валерійович народився 02 лютого 1994 року в м. Донецьк Донецької області.

Освіта.

- 2011-2015 – Донецький національний університет, спеціальність «Міжнародна економіка», професійна кваліфікація «бакалавр міжнародної економіки», бакалавр;
- 2011-2015 – Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», напрям підготовки «Комп'ютерна інженерія», бакалавр;
- 2015-2017 – Донецький національний університет, спеціальність «Міжнародна економіка», професійна кваліфікація «магістр міжнародної економіки», магістр;
- 2015-2017 – Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», спеціальність «Спеціалізовані комп'ютерні системи», магістр, професійна кваліфікація «Аналітик комп'ютерних систем».

Досвід роботи.

Загальний стаж роботи – 8 років.

- липень 2017 – жовтень 2019 – фахівець з контролю якості (Quality Assurance Specialist), Компанія SIXT, Київ, Україна;
- листопад 2019 – серпень 2020 – інженер з контролю якості (Middle Quality Assurance Engineer), Компанія Solve.Care, Київ, Україна;
- вересень 2020 – березень 2025 – тестувальник IT-продукту (Senior QA Automation), Компанія Trembit, Київ, Україна;
- квітень 2025 – теперішній час – інженер з розробки програмного забезпечення для автоматизованого тестування IT-продукту (Senior SDET - Software Development Engineer in Test), Monobank, Київ, Україна.

Індивідуальний план здобувач виконував своєчасно та в повному обсязі. За термін навчання опубліковані статті у фахових виданнях України, в іноземному науковому виданні, тези в матеріалах конференцій, приймав участь в організації та проведенні науково-практичних конференцій всеукраїнського та міжнародного рівнів, круглих столів. Роботу виконано під керівництвом доцента кафедри економіки та міжнародних економічних відносин, к.е.н., доцента Беззубченко Ольги Анатоліївни. Попередньо робота була обговорена на засіданні кафедри економіки та міжнародних економічних відносин Маріупольського державного університету.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної літератури.

За рекомендацією рецензентів пропонується: відповідно до п.15 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, **пропонується наступний склад разової ради:**

Голова ради: Панченко Володимир Григорович – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки та міжнародних економічних відносин Маріупольського державного університету.

Рецензенти:

Горбашевська Марина Олексіївна – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри менеджменту та фінансів Маріупольського державного університету.

Ланська Світлана Петрівна – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки праці Маріупольського державного університету.

Офіційні опоненти:

Дугінець Ганна Володимирівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри світової економіки Державного торговельно-економічного університету;

Шкурат Марія Євгенівна – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Голова та рецензенти не заперечують щодо своїх кандидатур, попередня згода була надана 17 лютого 2026 р. Від офіційних опонентів отримано заяви на згоду про їх участь у роботі ради (додаються).

У результаті попереднього аналізу і перевірки дисертації Калініна Владислава Валерійовича і повноти публікації основних результатів дослідження на тему «Транснаціоналізація трудових потоків в умовах глобалізації», представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 29 Міжнародні відносин за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Калініна Владислава Валерійовича на тему: «Транснаціоналізація трудових потоків в умовах глобалізації».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Калініна Владислава Валерійовича відповідає спеціальності **292 «Міжнародні економічні відносини»** та вимогам **Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)**, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами), а також пп. **6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії**, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 (зі змінами).

3. Рекомендувати дисертацію Калініна Владислава Валерійовича за темою «Транснаціоналізація трудових потоків в умовах глобалізації» за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини», до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини».

4. Рекомендувати Вченій раді Маріупольського державного університету затвердити склад разової спеціалізованої вченої ради:

Голова ради: Панченко Володимир Григорович – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки та міжнародних економічних відносин Маріупольського державного університету.

Рецензенти:

Горбашевська Марина Олексіївна – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри менеджменту та фінансів Маріупольського державного університету;

Ланська Світлана Петрівна – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки праці Маріупольського державного університету.

Офіційні опоненти:

Дугінець Ганна Володимирівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри світової економіки Державного торговельно-економічного університету;

Шкурат Марія Євгенівна – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Результати голосування щодо рекомендації до захисту дисертації здобувача ступеня доктора філософії Калініна Владислава Валерійовича:

«За» – 16;

«Проти» – немає;

«Утримались» – немає.

Презентація Калініна В.В. на 26 стор. додається.

Заступник декана
економіко-правового
факультету,
к.е.н., доцент

Клавдія ТАХТАРОВА

Головуючий на засіданні,
к.н. держ. упр., доцент

Наталя БАЛАБАНОВА

Секретар,
к.е.н., доцент

Валерія ПОДУНАЙ